

**MFoF:s tillsynsrapport 2021:
Adoptionscentrum**

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Förutsättningar för tillsyn.....	3
1.1 Pandemin har fortsatt påverkat förutsättningarna för tillsyn	4
1.2 Frågor som blivit särskilt aktuella under 2021.....	4
2. Adoptionscentrums verksamhet under året.....	5
2.1 Tillsyn av adoptionsorganisationens samarbeten med andra länder	6
3. Adoptionsorganisationens ekonomi	6
3.1 Den ekonomiska situationen	7
3.2 Adoptionscentrum har ekonomiska medel för avveckling	7
3.3 Redovisning av adoptionsavgifter och kostnader	8
4. MFoF har granskat dokumentation av samtycke i adoptionsakter	8
5. MFoF har inspekterat organisationens arkiv.....	10
6. Uppföljning av övriga iakttagelser från föregående års tillsynsrapport	10
6.1 Dokumentation och utlämnande av handlingar.....	10
6.2 Adoptionscentrums arbete med risker i samarbetsländer	12
6.3 Samarbetsavtal	13
6.4 Jämställdhetsarbete	13

Sammanfattning

Adoptionscentrum har tidigare beviljats auktorisation för perioden 2018 – 2021 att förmedla internationella adoptioner i Sverige enligt 6 § lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA). I MFoF:s uppdrag ingår att tillse att de auktoriserade adoptionsförmedlingarna uppfyller kraven för auktorisation. Denna rapport redogör för 2021 års årliga tillsyn.

MFoF har vid tillsynen för år 2021 inte uppmärksammat några omständigheter som medför att Adoptionscentrum inte längre uppfyller förutsättningarna för auktorisation enligt LIA och MFoF:s uppställda villkor för adoptionsorganisationernas förmedlingsverksamhet (dnr 3.1.1:117/16). MFoF har även den 16 december 2021 beslutat att bevilja Adoptionscentrum förnyad auktorisation för perioden 1 januari 2022 – 31 december 2025 (dnr AD 2021-1458).

Rapporten uppmärksammar särskilt:

- Covid-19-pandemin har även under 2021 haft en påverkan på adoptionsverksamheten. Adoptionscentrum hade en prognos för 100 adoptioner under året men kunde endast förmedla 81. Det påverkar organisationens ekonomi negativt. Organisationen har ett starkt eget kapital och har inte behövt genomföra några organisatoriska förändringar under året.
- Vid tillsynsbesöket har MFoF gått igenom akterna för samtliga avslutade adoptioner under perioden den 1 januari – 30 juni 2021. Syftet var att se i vilken omfattning samtycke till adoption hade dokumenterats. MFoF fann att det är vanligast att föräldrar överlämnat barnet för adoption. Det finns vanligtvis inget dokument med samtycke i akten men det framgår av annan dokumentation att samtycke har lämnats.
- MFoF har också genomfört syn av organisationens arkivutrymmen. Organisationen uppfyller de krav som MFoF ställer på arkivsäkerhet.

1. Förutsättningar för tillsyn

MFoF har rätt att inspektera en auktoriserad adoptionsorganisationens verksamhet. Denna rapport sammanfattar den tillsyn som gjorts av Adoptionscentrums verksamhet under 2021 samt en granskning av den ekonomiska redovisningen för det avslutade räkenskapsåret 2020-01-01 – 2020-12-31.

För att kunna göra denna tillsyn har MFoF rätt att begära in de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Den organisation som inspekteras är skyldig att lämna den hjälp som behövs vid inspektionen. En auktoriserad adoptionsorganisation är även skyldig att skyndsamt meddela MFoF om förändringar i verksamheten i Sverige eller utomlands, eller om förhållanden i utlandet, som kan ha betydelse för förmedlingsverksamheten. Ifall det framkommer brister har MFoF rätt att förelägga organisationen att avhjälpa bristerna. Om föreläggandet inte följs, eller om det av annan

anledning finns skäl till det, kan MFoF återkalla auktorisationen. Både auktorisation för att förmedla adoption till Sverige och auktorisation för ett visst land kan, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, återkallas. De lagliga förutsättningarna för MFoF:s tillsyn och adoptionsorganisationernas skyldigheter framgår av lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling och kommer därför inte redovisas närmare i denna rapport.

MFoF genomför sin tillsyn löpande under året, bland annat i form av enskilda tillsynsärenden och fördjupad tillsyn på områden där behov av särskilt granskning har uppstått. I slutet av året besöker MFoF de respektive adoptionsorganisationerna för ett årligt tillsynsbesök. Myndigheten gör utöver detta normalt sett resor till utvalda ursprungsländer som organisationerna samarbetar med och följer upp situationen i ursprungsländerna genom kontakter med andra centralmyndigheter. Särskilda tillsynsrapporter publiceras för respektive land i samband med dessa resor.

I den årliga tillsynsrapporten sammanfattas vad som framkommit under året. Om det vid besöket skulle ha framkommit någon brist kommer denna, tillsammans med eventuellt förslag på åtgärd, att redovisas i rapporten.

1.1 Pandemin har fortsatt påverkat förutsättningarna för tillsyn

MFoF genomförde tillsynsbesök hos Adoptionscentrum den 28 oktober 2021. MFoF har dock som en följd av covid-19-pandemin under 2021 inte kunnat genomföra någon tillsynsresa till något av de länder som adoptionsorganisationerna har auktorisation för.

Att kunna resa till länderna som adoptionsorganisationerna har samarbete med är ett värdefullt verktyg för MFoF i tillsynen och vid prövning av landauktorisationsansökningar. MFoF anser dock, trots de begränsade möjligheterna till resor under 2021, att tillsynsupdraget har kunnat genomföras på ett tillfredsställande sätt.

1.2 Frågor som blivit särskilt aktuella under 2021

Under 2021 fick internationella adoptioner stor uppmärksamhet i media. Som en följd av det har det också väckts en del kritiska röster mot organisationen och svåra känslor hos många adopterade. Det har gjort att det funnits ett ökat behov av att kunna erbjuda stöd till de adopterade. Det har också varit fler adopterade som begärt ut sina handlingar från adoptionsorganisationen.

MFoF har under 2021 tagit emot sex klagomål från enskilda rörande Adoptionscentrums verksamhet, varav fem ärenden är avslutade. Fyra av klagomålen rörde Adoptionscentrums hantering av utlämnande av kopior av handlingar i den adopterades akt. Ett av klagomålen gällde hur en enskilds ärende hanterats av Adoptionscentrum. Ytterligare ett ärende är fortfarande under handläggning.

MFoF har under 2021 inlett två tillsynsärenden. Ett ärende avseende Colombia (AD 2021-196) och ett ärende avseende Vietnam (AD 2021-1283). Båda ärendena har avslutats utan vidare åtgärd.

Organisationen har en skyldighet att skyndsamt meddela MFoF om förändringar i politiska, juridiska eller andra förhållanden i utlandet som kan ha betydelse för förmedlingsverksamheten (8 a LIA). Det har under året inte inträffat några händelser i den egna verksamheten eller utomlands som föranlett Adoptionscentrum att skyndsamt rapportera till MFoF. Det har dock vid några tillfällen skett avvikelser i adoptionsförmedlingen som organisationen ändå funnit anledning att informera MFoF om, vilket gjordes under tillsynsbesöket den 28 oktober 2021. Sammantaget har Adoptionscentrum registrerat tre avvikelser. Uppgifterna har handlat om situationer där olämplig kontakt tagits med adoptivföräldrar eller där adoptivföräldrar uppmanats betala en avgift som ska gå via Adoptionscentrum samt ett fall där centralmyndigheten i utlandet tagit kontakt med Adoptionscentrum och efterfrågat ekonomiskt stöd till en institution. Adoptionscentrum har inte bedömt avvikelserna som allvarliga och vid samtliga incidenter har organisationen vidtagit åtgärder för att det inträffade inte ska ske igen. MFoF anser att det saknas anledning att vidta några särskilda åtgärder med anledning av vad som framkommit.

MFoF har i tillsynsarbetet under de senaste åren fokuserat på dokumentation, arkivering och utlämnande av kopior av handlingar i akt. MFoF har under årets tillsyn följt upp arbetet med organisationens arkiv genom att genomföra syn av organisationens arkivutrymmen.

Vid tillsynsbesöket den 28 oktober 2021 inspekterade MFoF arkivutrymmena hos organisationen (se avsnitt 5). MFoF har i samband med tillsynsbesöket även gått igenom akterna i samtliga adoptioner som avslutats under det första halvåret 2021 i syfte att se i vilken omfattning samtycke till adoption finns dokumenterat i akten (se avsnitt 4).

2. Adoptionscentrums verksamhet under året

De internationella adoptionerna har sedan några år tillbaka minskat över hela världen samtidigt som de nationella adoptionerna i ursprungsländerna ökar. Covid-19-pandemin har ytterligare påverkat möjligheten att bedriva verksamheten, bland annat då myndigheternas arbete i barnens ursprungsländer stannade av eller fördröjdes och familjer som matchats med barn på grund av reserestriktioner inte kunde resa för att hämta barnen.

Adoptionscentrum har för närvarande 22 anställda motsvarande 20 heltidstjänster. På grund av pensionsavgångar har de under året anställt två nya medarbetare. Utöver verksamhetschef och ekonomer arbetar 12 personer, motsvarande 11 heltidstjänster med adoptionsförmedling. Adoptionscentrum har inga planer på minskad bemanning då de behöver den befintliga bemanningen för att kunna arbeta rättssäkert och behålla kompetens.

Adoptionscentrum budgeterar för ca 100 adoptioner per år. Organisationen förmedlade totalt 81 adoptioner under 2021, jämfört med 47 adoptioner under 2020 och 95 året innan det.

Adoptionscentrum hade 2021 ca 3 100 medlemsfamiljer.

2.1 Tillsyn av adoptionsorganisationens samarbeten med andra länder

Adoptionscentrum har under 2021 haft auktorisation för att förmedla adoptioner från Colombia, Filippinerna, Indien, Lesotho, Madagaskar, Panama, Serbien, Sydafrika, Sydkorea, Taiwan, Thailand, Vietnam, Zambia och Kina. Adoptionscentrum har under året ansökt om förnyade auktorisationer för samtliga länder förutom Zambia. Auktorisation för Kina och Vietnam söktes endast i syfte att avsluta pågående adoptionsärenden. Organisationen har också lämnat in en helt ny auktorisationsansökan avseende Montenegro.

Eftersom frågor kopplade till de respektive länderna kommer tas upp och granskas i och med auktorisationsförfarandet kommer denna rapport inte i någon större utsträckning beröra landspecifika frågor.

MFoF har under året mottagit löpande uppdateringar om Adoptionscentrums samarbetsländer. Myndigheten har också mottagit reserapport från deras resa till Montenegro, som de besökte inför den auktorisationsansökan som sedan lämnades in. På grund av pandemin har organisationen inte haft möjlighet att fullt ut genomföra resor till organisationens samarbetsländer, enligt gällande auktorisationsvillkor. Adoptionscentrum har haft en sedan länge upparbetad god relation till organisationer och myndigheter i samarbetsländerna. Denna har gjort det möjligt att bibehålla ett nära samarbete, trots uteblivna besök. Organisationen har haft en löpande kommunikation med MFoF om möjligheten att genomföra resor till ursprungsländerna, och utifrån rådande omständigheter har myndigheten godkänt att organisationen frångår auktorisationsvillkoren i denna del.

Det gemensamma för samtliga länder är att pandemin har påverkat adoptionsverksamheten under större delen av året. Det har bland annat inneburit att väntetiden från det att barnet matchas med familj fram till att barnet kan resa till Sverige med sin familj har blivit längre. Adoptionscentrum upplever också pandemin medfört begränsningar i det stöd som barn i ursprungsländerna erbjudits och barnen har därför ett större behov av stöd.

3. Adoptionsorganisationens ekonomi

MFoF:s tillsyn av adoptionsorganisationers ekonomi omfattar främst det senast avslutade räkenskapsåret, i detta fall 2020-01-01 – 2020-12-31. MFoF har granskat de legala förutsättningarna för auktorisation, nämligen att organisationen förmedlar adoptioner utan vinstintresse och att organisationen redovisar kostnader i det andra landet och hur dessa fördelar sig. Den ekonomiska tillsynen omfattar även de ekonomiska förutsättningarna enligt uppställda auktorisationsvillkor, det vill säga hantering av klientmedel, särredovisning av fonder och avsättningar och att organisationen har ekonomiska medel för en eventuell egen avveckling.

Uppgifter om adoptionsorganisationernas ekonomi för innevarande tillsynsår, i detta fall 2021, tas även i beaktande men då främst utifrån det uppställda auktorisationsvillkoret att organisationen måste ha ekonomiska medel för sin egen avveckling.

En adoptionsorganisation får inte vara vinstdrivande. Vidare gäller att annan verksamhet som adoptionsorganisationerna bedriver, exempelvis biståndsverksamhet, inte får äventyra förtroendet för adoptionsförmedlingsverksamheten. Det innebär att annan verksamhet måste hållas ekonomiskt skild från adoptionsverksamheten och redovisas separat. Organisationerna måste, om inte annat avtalats, vid varje tillfälle kunna betala tillbaka medel som en sökande har inbetalat samt hålla sådana medel skilda från egna medel. För att kunna bedriva en förmedlingsverksamhet, där plötsliga förändringar i utlandet kan få stor påverkan på förmedlingsverksamheten, har adoptionsorganisationerna också fonder, bland annat för att täcka oförutsedda kostnader i utlandet och för att kunna göra utvecklingsinsatser i nya samarbetsländer.

Adoptionsorganisationernas förmedlingsverksamhet finansieras främst av adoptionsavgifter men också av statsbidrag som fördelas av MFoF. Under 2021 beviljades Adoptionscentrum statsbidrag med 710 000 kronor som stöd till arbetet med adoptionsförmedling. Med anledning av pandemin beslutade regeringen i november om ett särskilt statsbidrag. Syftet med statsbidraget, som MFoF ansvarade för att fördela och betala ut, var att säkerställa att barn som redan har matchats med adoptivföräldrar kunde förenas med sin nya familj. Adoptionscentrum beviljades statsbidrag med 1 722 222 kronor för detta syfte (dnr. AD 2021-1605).

Eftersom adoptionsverksamheten i huvudsak är avgiftsfinansierad innebär nedgången i antalet förmedlade adoptioner att intäkterna har minskat, samtidigt som kostnaderna inte har minskat i samma grad. Kostnaderna påverkas mindre av minskningen då adoptionsorganisationen har fasta kostnader för verksamhetsdrift och för att upprätthålla samarbetet med sina adoptionskontakter i ursprungsländerna. När adoptionerna blir färre delas kostnaderna på färre adoptionssökande.

3.1 Den ekonomiska situationen

Pandemin har haft en fortsatt påverkan på organisationens ekonomi. Uteblivna möjligheter att resa till andra länder har medfört att organisationen har kunnat avsluta färre adoptioner än budgeterat. Att Adoptionscentrum budgeterat för ca 100 adoptioner och endast kunnat avsluta 81 adoptioner påverkar ekonomin. Mellan 2019 och 2020 har intäkterna minskat med 22 procent. Adoptionscentrum uppger att organisationen har tagit del av regeringens åtgärds paket med sänkta arbetsgivaravgifter och arbetat mindre under delar av året. De har även tagit del av ett extra statsbidrag på grund av pandemin (se avsnitt 3 ovan).

Eftersom Adoptionscentrum har ett stort eget kapital har organisationen inte behövt riskera likviditeten under året.

3.2 Adoptionscentrum har ekonomiska medel för avveckling

Med hänsyn till det minskade antalet adoptioner finns det anledning att titta närmare på hur väl organisationen uppfyller kravet på att ha ekonomiska medel för avveckling. MFoF har därför bland annat efterfrågat en plan för avveckling och en specifikation av vad en avveckling beräknas kosta. Efter att ha gått igenom underlaget konstaterar MFoF att

organisationen har en ekonomisk plan för avveckling och ekonomiska medel att uppfylla planen.

Som ett mått på den finansiella styrkan och soliditeten används relationen mellan eget kapital (balanserad vinst/förlust, årets resultat, fonder och avsättning) och verksamhetens kostnader. Eftersom Adoptionscentrums verksamhet är spridd på flera länder och inget av länderna står för mer än hälften av intäkterna, bör det egna kapitalet uppgå till minst 40 procent av kostnaderna. Adoptionscentrums egna kapital uppgår till 139 procent av kostnaderna och MFoF anser därför att organisationen har ekonomiska medel att uppfylla sin plan för avveckling.

3.3 Redovisning av adoptionsavgifter och kostnader

MFoF strävar efter större enhetlighet och ökad transparens när det gäller adoptionsorganisationernas redovisning av adoptionsavgifter och kostnader, både i Sverige och i utlandet. Det ska tydligt framgå hur avgifterna används av den utländska adoptionskontakten för att MFoF ska kunna göra en bedömning av kostnaderna i utlandet.

Vid granskning av den ekonomiska redovisning Adoptionscentrum har skickat till MFoF har myndigheten kommit fram till att organisationen redovisat adoptionsavgifter och kostnader i enlighet med de krav MFoF ställt upp. Det har dock skett en felaktig redovisning av posten övriga kostnader i utlandet avseende Colombia för 2020. Adoptionscentrum har efter begäran från MFoF lämnat in korrekt underlag. MFoF anser att felaktigheten i redovisningen inte är av sådan art att myndigheten inte kunnat granska de kostnader sökanden har haft i landet. MFoF uppmanar dock organisationen att ha tydliga rutiner för rapportering och redovisning av kostnader.

4. MFoF har granskat dokumentation av samtycke i adoptionsakter

MFoF hade inför tillsynsbesöket informerat organisationen om att en aktgranskning skulle genomföras. Vid besöket hade Adoptionscentrum ombetts att ta fram samtliga adoptionsakter där adoptionen hade avslutats mellan den 1 januari – 30 juni 2021. Granskningen genomfördes på plats hos organisationen.

Syftet med granskningen var att få en uppfattning om i vilken omfattning föräldrars samtycke eller motsvarande hade dokumenterats i organisationens adoptionsakt. Totalt hade 58 adoptioner avslutats under den aktuella perioden, varav Adoptionscentrum hade förmedlat 34 st.

Innan ett barn adopteras till Sverige utreds dess bakgrund för att fastställa att det finns behov av adoption. I vissa fall är det föräldrarna som överlämnar barnet för adoption. I dessa fall kan det finnas underskrivna dokument där föräldrarna ger sitt samtycke till att barnet adopteras bort. Föräldrars samtycke kan även inhämtas på annat sätt, exempelvis genom att samtycke lämnas muntligt i domstol. Förfarandet skiljer sig ofta åt mellan de olika länderna.

I andra fall har barnet inga kända föräldrar som kan ge samtycke. Föräldrarna kan ha övergett barnet eller vara avlidna. Barnet kan också ha påträffats ensamt och familjen har inte gått att finna. Myndigheter kan också ha fråntagit biologiska föräldrar vårdnaden om barnet. I dessa fall är det ofta myndigheterna som efter viss utredning bedömer att barnet är tillgängligt för adoption. Myndigheterna kan utse någon, eller förordna sig själva som tillfällig vårdnadshavare för barnet. Även detta tillvägagångssätt skiljer sig åt länder emellan.

Även om det vid en adoption finns ett underskrivet samtycke från föräldrarna, eller ett beslut från myndighet att barnet kan adopteras, är det inte alltid som ursprungslandets myndigheter väljer att skicka en kopia av dokumentet till den svenska adoptionsorganisationen. Om en sådan handling inte finns i den svenska adoptionsorganisationens akt betyder det alltså inte att samtycke eller motsvarande saknas.

Vid aktgranskningen utgick MFoF ifrån bl.a. dessa frågeställningar:

- På vilken grund har barnet blivit aktuellt för adoption: Har barnet överlämnats av föräldrar? Har barnet övergivits/upphittats? Har föräldrarna fråntagits vårdnaden?
- Om barnet har överlämnats av föräldrar: Finns underskrivet samtycke i akten? Om det inte finns, framgår av andra handlingar i akten att ett sådant samtycke lämnats?
- Om barnet är övergivet/upphittat/omhändertaget: Vem har samtyckt till adoption eller bedömt barnet tillgängligt för adoption? Finns handlingen i akten? Om inte, framgår av andra handlingar i akten att handlingen finns?

Vid tillsynsbesöken gick utredare från MFoF igenom de på förhand utvalda akterna. Det krävdes en relativt ingående kunskap om de olika ursprungsländerna och dess adoptionsförfaranden för att kunna identifiera vilken handling som innehöll den eftersökta informationen. I några fall har det inte varit möjligt för MFoF att på plats kunna bedöma grunden för adoptionen. I dessa fall har det dock framgått av akten att modern varit känd. I vissa fall hade en förälder gett samtycke initialt och därefter avvikit vilket lett till att barnet så småningom förklarats övergivet. Vissa akter innehöll dokumentation på språk som MFoF:s utredare inte behärskade. Någon bedömning av innehållet i dessa akter har därför inte kunnat göras.

MFoF har kunnat konstatera att det under den granskade perioden har varit vanligast att föräldrar överlämnat barnet för adoption. Det finns vanligtvis inget dokument med samtycke i akten men det framgår av annan dokumentation att samtycke har lämnats.

Eftersom det varit ett begränsat antal ärenden som granskats - i vissa fall har endast en adoption avslutats från ett visst land under den aktuella perioden - kommer MFoF inte redovisa någon statistik från granskningen. Dels för att inte enskilda ska kunna identifieras, dels för att underlaget är så begränsat att det är svårt att dra säkra slutsatser.

5. MFoF har inspekterat organisationens arkiv

Under 2021 gällde de villkoren för adoptionsorganisationernas förmedlingsverksamhet som MFoF beslutat den 13 mars 2017. Enligt dessa villkor ska handlingar förvaras så att obehöriga inte kan ta del av dem. I och med att ny sverigeauktorisering beviljades för organisationen kommer nya villkor för adoptionsorganisationernas förmedlingsverksamhet att gälla fortsättningsvis. De nya villkoren, som börjar gälla den 1 januari 2022, ställer högre krav på bl.a. arkivsäkerhet. Vid tillsynsbesöket genomförde MFoF syn av organisationens arkivutrymmen för att kunna uppmärksamma eventuella brister utifrån nu gällande villkor, men också för att se hur organisationen planerar att leva upp till de nya villkoren framöver.

Under tillsynen har följande framkommit. Akter i pågående ärenden förvaras i ett mindre arkivrum och övriga akter förvaras i ett större arkivrum som är låst och larmat. Efter fem år överlämnas akterna till Riksarkivet för förvaring. Samtliga akter förvaras i brandsäkra arkivskåp som är upphöjda från golvet. Handlingar som inte avser ett adoptionsärende förvaras i aktlådor på hyllor i arkivrummet. Det är strukturerat och välordnat i arkivutrymmena. Adoptionscentrum arbetar löpande med digitalisering av nya ärenden samt med digitalisering av akter som beställs från Riksarkivet i samband med begäran om utlämnande av handlingar. Adoptionscentrum har också en skriftlig arkiveringsplan.

MFoF har vid synen av arkivutrymmena inte uppmärksammat särskilda brister i arkivsäkerheten och anser att organisationen följer de krav som MFoF ställt upp. MFoF anser också att det är bra att organisationen har en tydlig rutin kring akthantering och de löpande arbetar med att digitalisera akterna. MFoF uppmanar organisationen att upprätthålla en hög arkivsäkerhet och löpande utvärdera risker såsom att obehöriga kommer åt handlingarna eller att handlingar utsätts för yttre påverkan. MFoF kommer att följa upp organisationens arbete med arkivsäkerhet under 2022 års tillsyn.

6. Uppföljning av övriga iakttagelser från föregående års tillsynsrapport

6.1 Dokumentation och utlämnande av handlingar

MFoF har under flera år tittat närmare på organisationens hantering av dokumentation och utlämnande av handlingar. Att organisationen arbetar på ett strukturerat och transparent sätt med dessa frågor är viktigt för att bibehålla och skapa förtroende för verksamheten hos de adopterade.

Adoptionscentrum har under åren utvecklat sina rutiner och bedömningar när det gäller dokumentation och utlämnande av handlingar. Adoptionscentrum har en skriftlig rutin för såväl dokumentation som hur begäranden om utlämnande av handlingar ska handläggas, inklusive hur kommunikationen och eventuella överenskommelser med den enskilde ska hanteras. Under 2021 har Adoptionscentrum infört en rutin som innebär att den enskilde kan legitimera sig med BankID i samband med beställning av kopior av handlingar.

Handlingar som den enskilde har rätt att få del av ska enligt lag lämnas ut av adoptionsförmedlingen så snart som möjligt. I tillsynsrapporten för 2018 hade MFoF synpunkter på handläggningstiderna, något som följdes upp under tillsynen 2019. Det framkom då att Adoptionscentrum ändrat sina rutiner för att korta handläggningstiderna, vilket MFoF såg positivt på. Under 2020 ändrade Riksarkivet sina rutiner vilket medförde att det kunde dröja mellan en till två veckor innan Adoptionscentrum fick del av handlingarna och kunde påbörja sin handläggning. MFoF har under 2021 följt upp hur arbetet med utlämnande av handlingar fortlöper. Adoptionscentrum har uppgett att när en beställning av kopia av handlingar kommer in till organisationen begärs omedelbart akten ut från Riksarkivet via e-post. Det tar ungefär två till fyra veckor innan Adoptionscentrum får del av den beställda akten och kan påbörja sin handläggning. Sammantaget tar handläggningen av ett utlämnandeärende mellan fyra till sex veckor. Som en följd av den mediala granskningen av internationella adoptioner under 2021 har Adoptionscentrum periodvis haft mycket hög arbetsbelastning då väsentligt fler personer har beställt kopia av handlingar. Organisationen uppger också att den mediala granskningen medfört en stor ökning av telefonsamtal och e-post gällande bl.a. innehållet i akter. Normalt sett uppskattar organisationen att tid motsvarande en halvtidstjänst läggs på enbart akthantering men i perioder under året har de varit tvungna att tillsätta mer resurser för detta. Organisationen förhandlade också fram en tillfälligt kortare handläggningstid hos Riksarkivet och lyckades i hög utsträckning hålla en handläggningstid mellan fyra till sex veckor.

Organisationen har en relativt lång handläggningstid för utlämnandeärenden, vilket i vissa fall kan innebära att den enskilde inte får del av handlingar så skyndsamt som lagen kräver. Omständigheterna kring handläggningstiden är dock sådana som ligger utanför Adoptionscentrums kontroll och något som de därför inte bör kritiseras för. MFoF anser också att det är bra att organisationen informerar den enskilde om skälen till fördröjningen så att förtroendet för verksamheten upprätthålls.

Under 2020 hanterade organisationen 107 utlämnandeärenden och fram till tillsynsmötet i oktober 2021 hade 154 utlämnandeärenden hanterats, varav fyra ärenden överlämnats till MFoF för prövning enligt 8 c LIA. Organisationen uppger att de vid osäkerhet hellre överlämnar ärendet till MFoF för prövning än att riskera att felaktigt lämna ut känsliga uppgifter som skulle kunna omfattas av sekretess. MFoF påminner om vikten av att den enskilde får del av handlingar, men också om vikten av att inte lämna ut handlingar eller uppgifter som kan vara till men för andra, samt att handlingar där uppgifter maskerats överlämnas till MFoF för prövning enligt 8 c § LIA.

Adoptionscentrum uppger vid tillsynsbesöket att de lägger stora resurser på att hantera utlämnandeärenden både personellt och ekonomiskt, då varje ärende kräver mycket handläggning. Organisationen uppger att de ofta har långa samtal med den enskilde i samband med att denne får del av de begärda handlingarna. För att kunna effektivisera handläggningen ytterligare och kunna stötta den enskilde i större utsträckning i samband med utlämnande av handlingar uppger Adoptionscentrum att de skulle behöva ekonomiskt stöd. Organisationen driver även fortsatt frågan om denna hantering istället skulle kunna hanteras av MFoF eller Riksarkivet. De upplever att bedömningarna kring utlämnanden är svåra och att de får kritik från enskilda hur de än gör.

Sammanfattningsvis anser MFoF att Adoptionscentrum under de senaste åren gjort ett bra arbete med att utveckla rutiner för hanteringen av dokumentation och utlämnanden. MFoF kommer även fortsättningsvis följa upp Adoptionscentrums arbete med dokumentation och utlämnande och uppmuntrar att rutinerna upprätthålls.

6.2 Adoptionscentrums arbete med risker i samarbetsländer

MFoF har under flera år tittat närmare på organisationens antikorrupsionsarbete och arbete med risker i deras samarbetsländer. Att organisationen på ett strukturerat sätt arbetar med att identifiera och värdera risker är viktigt för rättssäkerheten vid genomförandet av internationella adoptioner.

I 2018 års tillsynsrapport uppmärksammade MFoF den antikorrupsionspolicy som Adoptionscentrum tagit fram och belyste vikten av att organisationen fortsatte arbetet med att implementera policyn i den löpande adoptionsverksamheten.

Vid 2019 års tillsyn följde myndigheten upp hur Adoptionscentrum har arbetat vidare med implementeringen av antikorrupsionspolicyen. Där framkom att organisationen har upprättat en riskmatris för varje enskilt land. I det första steget omfattade riskmatriserna främst de ekonomiska aspekterna vid adoption, såsom oegentlig påtryckning under adoptionsprocessen i utlandet. Organisationen har åren därefter vidareutvecklat deras riskmatris och den omfattar nu fler aspekter såsom det politiska läget, rättsprocessen i landet, risken för korruption bland olika aktörer och rättssäkerheten för barn i olika delar av adoptionsprocessen. Organisationen har även som rutin att informera utlandsanställda om riskmatriserna.

Under 2020 uppdaterade Adoptionscentrum sin korrupsionspolicy och införde en visselblåsarfunktion. Organisationen har även systematiserat arbetet med avvikelserapportering inkluderat handlingsplaner för att förebygga, hantera och åtgärda misstankar om korruption.

MFoF har under årets tillsyn följt upp organisationens arbete med risker. Det har framkommit att anställda besitter mycket erfarenhet och kunskap inom adoptionsområdet. Organisationen följer också utvecklingen inom adoptionsområdet både nationellt och internationellt. Organisationen ser att det finns vissa utmaningar kring att bevara kunskap som överförs från tidigare kollegor. Organisationen har dokumenterat kunskap även tidigare men försöker nu att göra det på ett mer strukturerat sätt. Adoptionscentrum arbetar strukturerat med risker och har under 2021 haft ett större fokus på förebyggande arbete vilket bland annat innefattar riskmatriser, obligatoriska samtal med familjer inför resa och avvikelserapportering.

Adoptionscentrum har under de senaste åren tagit ytterligare kliv framåt för att systematisera arbetet med risker i samarbetsländerna. MFoF ser positivt på den utveckling som skett på detta område och vill uppmuntra till fortsatt systematiskt arbete med att uppmärksamma och analysera risker i samband med adoptionsprocessen. MFoF vill dock uppmana till ännu mer tydlighet och transparens när det gäller hänvisning till källor och de

uppgifter som ligger grund för hur riskerna bedöms. MFoF avser att följa upp organisationens arbete med risker i samarbetsländerna.

6.3 Samarbetsavtal

Vid 2019 års tillsyn begärde MFoF in och granskade organisationernas samtliga avtal med utländska samarbetspartners. Adoptionscentrum uppgav att man inte hade någon tydlig strategi för hur man upprättar avtal med sina utländska samarbetspartners.

Organisationen uppgav också att man avser att omarbete samtliga avtal under hösten 2019, och i samband med detta även framställa en policy för hur organisationen ska skriva samarbetsavtal i framtiden.

Under 2020 års tillsyn uppgav Adoptionscentrum att de inlett arbetet med nya samarbetsavtal. Vid uppföljning under årets tillsyn framkom att Adoptionscentrum analyserat avtalen med deras utländska samarbetspartners och då valt att inte ta fram nya samarbetsavtal. Adoptionscentrum har framfört att de gör en bedömning av risken för påverkan på adoptionsprocessen i ursprungsländerna i de fall medarbetare har helt eller delvis rörlig ersättning. I dagsläget är det totalt 3 medarbetare som har helt eller delvis rörlig ersättning. Vid nästa omförhandling kan Adoptionscentrum komma att justera standardavtalet för att förtydliga medarbetarnas egna ansvar för pension, sociala avgifter, skatter, sjukförsäkring m.m.

MFoF vill uppmana Adoptionscentrum att arbeta för att deras medarbetare i utlandet ska ha fasta arvoden. Så länge det fortfarande är medarbetare med helt eller delvis rörligt arvode uppmanar MFoF organisationen att löpande utvärdera risken för påverkan på adoptionsprocessen i utlandet. MFoF kommer fortsatt följa upp organisationens arbete med samarbetsavtalen i framtida tillsyn.

6.4 Jämställdhetsarbete

MFoF arbetar för ett jämlikt och jämställt föräldraskap. Som ett led i det arbetet har myndigheten såväl vid förra årets tillsyn som vid årets tillsyn lyft frågan hur adoptionsorganisationerna arbetar med jämställdhet.

Adoptionscentrum har en jämställdhetsplan för sitt strategiska jämställdhetsarbete både internt och externt. Vid tillsynsbesöket framkom att Adoptionscentrum arbetar löpande med frågor om jämställdhet på arbetsplatsen, i kontakter med adoptivföräldrar och i ursprungsländer.

MFoF ser positivt på att Adoptionscentrum arbetar aktivt med jämställdhet och uppmuntrar till att fortsätta utveckla jämställdhetsarbetet.